

BUSINESS SWEDEN

PANDEMIN SÄNKER INVESTERINGARNA

INVESTERINGAR I DEN GLOBALA OCH SVENSKA EKONOMIN

”Pandemins fruktansvärda skadeverkningar på världsekonomin får inte skymma det faktum att världshandeln och de globala direktinvesteringarna har stagnerat de senaste åren, av skäl som vi ännu inte helt förstår.”

Lena Sellgren, Chefekonom, Business Sweden

SAMMANFATTNING

- Coronapandemin har radikalt försämrat förutsättningarna för de globala direktinvesteringarna de närmaste åren. En redan svag utveckling kommer att följas av ett fall på uppemot 40 procent 2020 och ytterligare 10 procent 2021, enligt den senaste prognosen från FN-organet UNCTAD.
- Efter att trendmässigt ha fallit de senaste 3 åren ökade de globala direktinvesteringarna med 3 procent 2019, till 1 540 miljarder USD, jämfört med 2018. I Europa ökade de utländska direktinvesteringarna med 22 procent till 473 miljarder USD efter ett svagt 2018, medan nivåerna gick tillbaka i Asien och stagnerade i Nordamerika.
- De utländska direktinvesteringarna i Sverige uppgick till 187 miljarder SEK 2019, vilket är en femfaldig ökning från 2018, den högsta noteringen sedan 2008 och långt över genomsnittet för perioden 2000–2019. Bidragande till ökningen var närmare 200 företagsaffärer med utländska köpare som genomfördes under 2019.
- Sammanlagt uppgick de utländska direktinvesteringstillgångarna i Sverige till 3 079 miljarder SEK 2018 (senast tillgängliga siffra). Sextio procent av de utländska investeringarna är i tjänstesektorn, medan 40 procent är i tillverkningsindustrin.
- Europeiska företag dominerar de utländska investeringarna i Sverige. Asiatiska företags investeringar i Sverige ökar snabbt men stod fortfarande för endast 4 procent av de utländska direktinvesteringstillgångarna i Sverige 2018.

Internationella direktinvesteringar (*foreign direct investment, FDI, eller outward direct investment, ODI*) definieras som investeringar där en investerare, vanligtvis ett företag, direkt eller indirekt äger minst 10 procent av aktier, andelar eller röster i en verksamhet belägen i ett annat land. Kännetecknet för en direktinvestering – i motsats till en portföljinvestering – är långsiktighet och ägarkontroll. Direktinvesteringar sker främst genom företagsförvärv, nyetableringar samt ersättnings- och expensionsinvesteringar.

Uppgifter om utländska direktinvesteringar i Sverige samlas in av Statistiska Centralbyrån (SCB) på uppdrag av Riksbanken, som del av underlaget till betalningsbalansen och nationalräkenskaperna. Mot bakgrund av att statistiken redovisar finansiella transaktioner – som också kan vara hänförliga till exempelvis omstruktureringar och koncernlån – bör den tolkas med försiktighet. Siffrorna kan också komma att revideras vid senare tidpunkt.

För en närmare beskrivning av statistiken, se Business Swedens rapport *När företagen investerar* (2018). I syfte att förenkla framställningen benämns direktinvesteringar i den här rapporten omväxlingsvis som ”investeringar”.

Alla belopp och beräkningsunderlag är i löpande priser.

INTERNATIONELLA DIREKTINVESTERINGAR

Bakom det enskilda företags beslut om utlandsinvesteringar finns huvudsakligen tre typer av motiv: att hantera kunder och marknader, att sänka kostnaderna samt att nyttja eller förvärva strategiska tillgångar. Ofta ligger flera av motiven bakom en investering, men väger olika tungt i olika situationer. Till strategiska tillgångar räknas här till exempel talang och kompetens, forskning och utveckling, teknologi, varumärken och patent samt, inom vissa branscher, råvaror som olja, gas, mineraler och även förnybar energi. Företagets yttersta drivkrafter bakom utlandsinvesteringar är strävan efter ökade intäkter och förbättrad lönsamhet.

FRÅN GLOBALISERING TILL REGIONALISERING

Hur den enskilda utlandsinvesteringen utformas grundar sig på en blandning av faktorer som beror på företagets interna förutsättningar och verksamhet, konkurrenssituationen och villkoren på olika marknader. Marknadsdrivna horisontella investeringar innebär att delar av

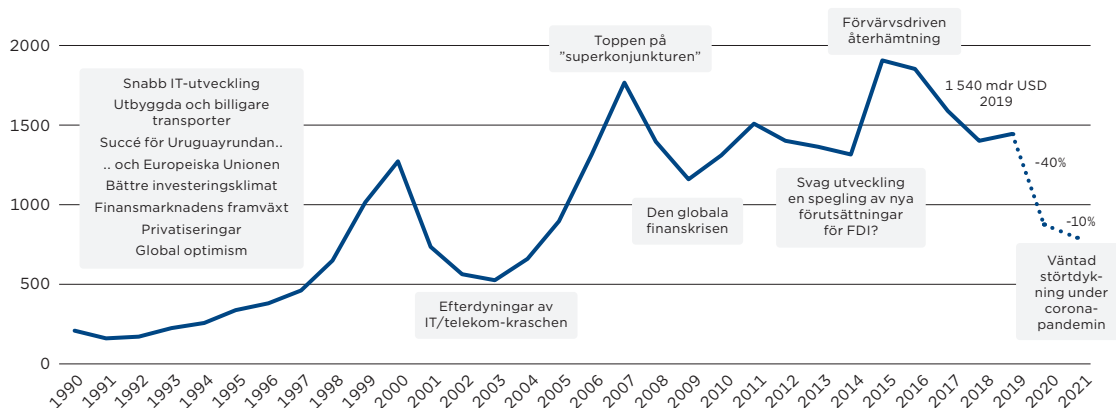
företagets verksamhet i hemlandet kopieras på en eller flera utlandsmarknader. Framväxande teknologier, kommunikationer och transporter gör det möjligt att på ett genomgripande sätt bryta upp produktionen i sina beståndsdelar och lokalisera den geografiskt till länder och regioner som erbjuder goda förutsättningar för pris, kvalitet och tillgänglighet. Dessa (främst) kostnadsdrivna, vertikala investeringar splittrar upp produktionsprocessen i olika led i förädlingskedjan och utnyttjar samordningsvinster samt skillnader i faktorpriser (löner och räntor med mera) mellan länder. Utvecklingen har ytterligare drivits på av att många länder erbjuder incitament som skattelättnader och andra etableringsstöd för utländska investeringar, och även har krav på lokal produktion för att företagen ska tillåtas sälja sina produkter.

Under det senaste decenniet har lokaliseringen av nya tillverkningsanläggningar till utvecklingsländer – och den simultana ökningen av produktionen i de etablerade industriländerna – istället alltmer handlat om de upplevda fördelarna med

Diagram 1

ÅTERHÄMTNINGEN UTEBLEV 2021 OCH KRAFTIGT FALL VÄNTAS FRAMÖVER

Globala direktinvesteringar 1990–2021, miljarder USD

Not: Beloppen för 2020 och 2021 är UNCTAD:s prognos.
Källor: UNCTAD, Business Sweden (2020)

närhet till kunden och marknaden. Samtidigt har miljöaspekter och begrepp som hållbar tillverkning börjat få verkligt genomslag i företagens strategier. Den snabba tillväxten i främst Asien har en särskild dragningskraft på företagen. Business Sweden belyser utvecklingen mot en ökad regionalisering av företagens produktion och handel i rapporten *Ändrad spelplan för industrin* (2019) samt i en gemensam rapport med Kommerskollegium *En osäker omvärld* (2020).

BRANT NEDGÅNG VÄNTAR

Coronapandemin har på ett dramatiskt sätt förmörkat utsikterna för de globala direktinvesteringarna de närmaste åren. UNCTAD:s prognos pekar mot en nedgång på uppemot 40 procent 2020 och ytterligare 10 procent 2021, detta till följd av den kraftiga nedgången i världsekonomin som är en följd av pandemin och ländernas åtgärder för att begränsa smittspridningen. Till exempel visar Business Swedens undersökning (*Exportföretagen mitt i stormens öga*, maj 2020) av coronavirusets påverkan på de svenska exportföretagens verksamhet att över 60 procent av företagen har senarelagt investeringar till följd av pandemin. Dessutom tar investeringar vanligtvis fart sent i en återhämtning, vilket talar för svag investeringsutveckling framöver.

UNCTAD rapporterar att antalet internationella investeringsprojekt och företagsförvärv föll med hälften under årets första månader jämfört med samma period 2019. Företagens försämrade resultat kommer också att påverka återinvesteringarna i de utländska dotterbolagens verksamhet negativt under 2020. Enligt UNCTAD står återinvesterade vinstmedel för uppemot 50 procent av de globala direktinvesteringarna varje år.

Nyligen publicerad statistik från UNCTAD visar att de globala direktinvesteringarna ökade med 3 procent 2019 jämfört med året innan – till 1 540 miljarder USD från 1 495 miljarder USD, se Diagram 1. De utländska investeringarna i Europa

ökade med 22 procent till 473 miljarder USD efter ett svagt 2018, då amerikanska företag återförde stora belopp ackumulerade vinster i utlandet som en effekt av USA:s skattereform. Uppgången för Europa under 2019 förklaras till stor del av att några länder med förmånlig företagsbeskattning igen blev mer attraktiva för utländska investeringar. Till exempel ökade FDI i Irland från ett utflöde på 28 miljarder USD 2018 till ett inflöde på 78 miljarder USD 2019.

I Asien föll investeringarna tillbaka med 8 procent till 561 miljarder USD. I Nordamerika var de utländska investeringarna i princip oförändrade på 330 miljarder USD. I de mindre investeringsregionerna gick utvecklingen åt olika håll: medan de utländska investeringarna i Latinamerika ökade med 15 procent till 131 miljarder USD minskade investeringarna i Afrika med 10 procent till 45 miljarder USD.

Enligt konsultföretaget Mergermarket föll det samlade globala värdet av företagsförvärv med 7 procent under 2019 jämfört med året innan. Nedgången uppgick till drygt 20 procent för Europa bland annat till följd av avsaknaden av stora affärer under året.

TILLFÄLLIGT BROTT I NEDÅTGÅENDE TREND

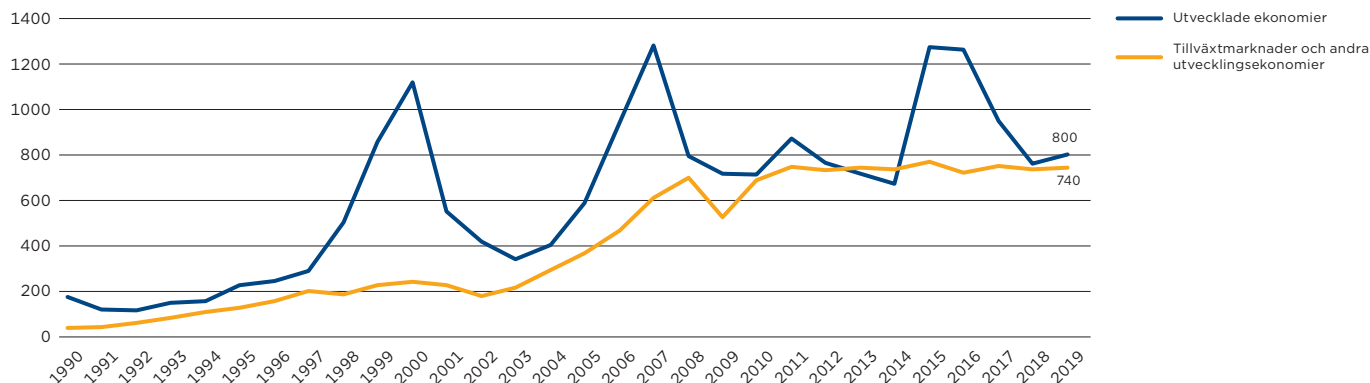
Bortom det exceptionella läget som uppstått till följd av coronapandemin uppvisar de globala direktinvesteringarna – liksom världshandeln – en nedväxling som inte kan förklaras av konjunkturen. Med god tillväxt i världsekonomin och förvärvsaktivitet på rekordnivåer har den genomsnittliga ökningen av globala direktinvesteringar uppgått till 7 procent per år från finanskrisen till och med 2018. Som en jämförelse ökade de globala direktinvesteringarna med i genomsnitt 13 procent per år 1990–2007. Det kan finnas flera skäl till den uppenbara inbromsningen.

En möjlig förklaring till utvecklingen är att utländska direktinvesteringar har blivit mer

Diagram 2

INVESTERINGARNA I TILLVÄXTMARKNADER STAGNERAR

Globala direktinvesteringar 1990–2019, miljarder USD

Källor: UNCTAD, Business Sweden (2020)

svårfångade i statistiken, bland annat i takt med de alltmer avancerade finansiella uppläggen vid till exempel företagsförvärv. Internationaliseringen av kapitalmarknaden har underlättat lokal finansiering, med lån och andra transaktioner som inte tas upp som utländska direktinvesteringar. Olika former av affärssamarbeten och partnerskap har också växt fram som ett attraktivt alternativ till kapitalinvesteringar.

En annan möjlig förklaring är den ovan nämnda regionaliseringen – en ökad koncentration av industriföretagens produktion och handel med industrivaror i de tre regionerna Nordamerika, Europa och Asien. Företagens ändrade strategi mot marknadsnära produktion minskar omfattningen av utlokalisering och fragmentering av tillverkning på olika länder.

En tredje möjlig förklaring är att företagens ökade tjänsteorientering ofta sker lokalt och dessutom minskar behovet av stora investeringar. UNCTAD rapporterar att utländska investeringar i kapitalkrävande verksamheter har fallit kraftigt under senare år, vilket har drabbat främst utvecklingsekonomier.

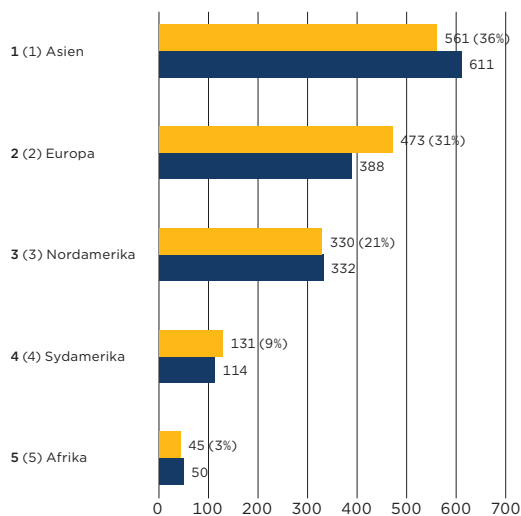
Diagram 2 visar utvecklingen av utländska direktinvesteringar i utvecklade länder respektive tillväxtländer och utvecklingsekonomier. Medan investeringarna i utvecklingsländerna främst har syftat till att etablera närvaro och bygga ny produktionskapacitet visar de tydliga topparna 2000, 2007 och 2015 hur en uppdriven förvärvsfrekvens och höga företagsvärderingar slår igenom i siffrorna för utländska direktinvesteringar i avancerade ekonomier. För utvecklingsekonomierna som grupp är stagnationen i de utländska investeringarna extra tydlig.

Diagram 3 och 4 visar världsdelarnas andelar och de mest betydande mottagarländerna för utländska direktinvesteringar 2019. Sverige landade under året på 18:e plats, ett stort lyft från en 47:e plats 2018.

Diagram 3

ASIEN BEHÅLLER TÄTPLATSEN

Mottagare av utländska direktinvesteringar 2019 och 2018, miljarder USD och andel av totalen i procent

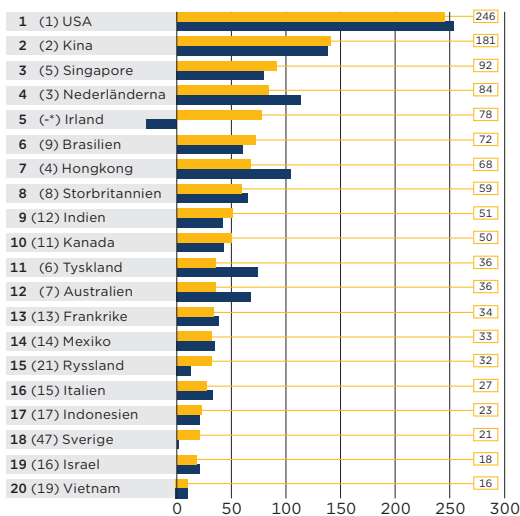

Not: 2018 års placering inom parentes, regionindelning enligt Unctad med bearbetning av Business Sweden.
Källor: UNCTAD, Business Sweden (2020)

Diagram 4

LÄNDERNAS 20-I-TOPP

Mottagare av utländska direktinvesteringar 2019 och 2018, miljarder USD

Not: 2018 års placering inom parentes.
* Irland ges ingen placering 2018 då landet hade ett nettoutflöde av utländska investeringar.
Källor: UNCTAD, Business Sweden (2020)

UTLÄNDSKA DIREKT- INVESTERINGAR I SVERIGE

Sverige har sedan mitten av 1990-talet varit ett betydande värdland för utländska direktinvesteringar. En rad inhemska och internationella faktorer samverkade då för att driva på det utländska intresset. Sveriges EU-inträde 1995 liksom en period av omfattande avregleringar och privatiseringar av tidigare offentliga verksamheter gav utländska företag nya incitament att exploatera potentialen för investeringar i Sverige.

STORA ÅRSVISA VARIATIONER

De ändrade strukturella förutsättningarna för internationellt företagande har i kombination med Sveriges attraktionskraft för investeringar bidragit till de senaste decenniernas kraftiga ökning av den utländska affärsnärvaron. De årliga utländska direktinvesteringarna i Sverige beror dock även av det globala konjunkturläget. Den varierande investeringsnivån avspeglar det faktum

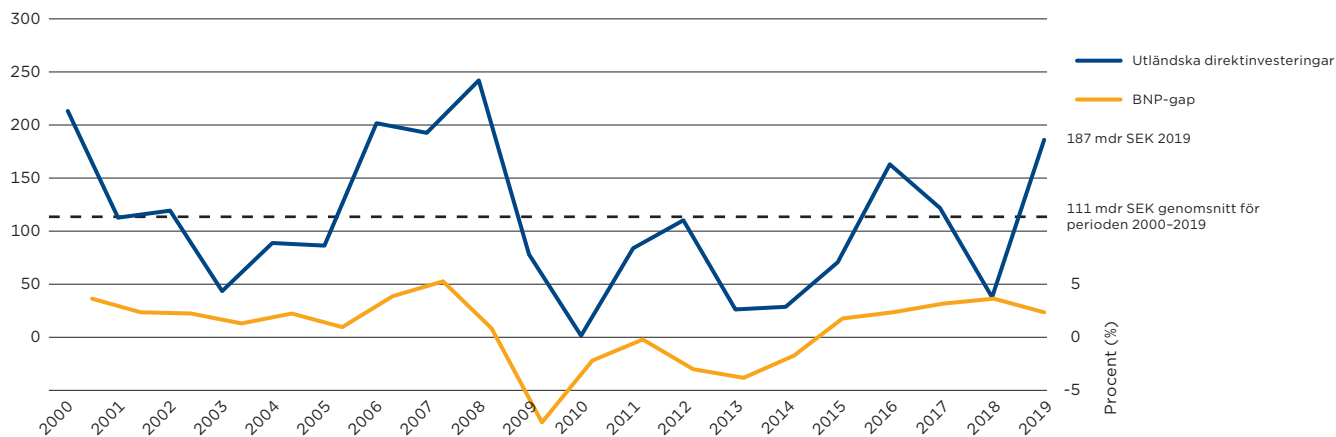
att företagen tenderar att expandera verksamheten och ta sig an nya marknader i goda tider, medan deras entusiasm inför utlandsexpansion svalnar när tiderna är sämre. Ryckigheten förstärks av att större företagsförvärv kan ge stora avtryck i statistiken.

Diagram 5 visar hur de årsvisa volymerna av utländska direktinvesteringar i Sverige förhåller sig till det så kallade BNP-gapet, som visar skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP och är ett mått på konjunkturen. När kurvan ligger över nollstrecket är konjunkturen god och tvärtom när den ligger under nollstrecket. De utländska direktinvesteringarna i Sverige uppgick till 187 miljarder SEK 2019 (siffran är preliminär), vilket är en femfaldig ökning från 2018 och betydligt över genomsnittet på 111 miljarder SEK för perioden 2000–2019. Ökningen drevs bland annat av närmare 200 företagsaffärer med utländska köpare.

Diagram 5

SVERIGE STICKER UT FRÅN DEN GLOBALA TRENDEN MED ETT STARKT 2019

Utländska direktinvesteringar och BNP-gap i Sverige 2000–2019, miljarder SEK och procent

Not: Siffran för utländska direktinvesteringar 2019 är preliminär och kan komma att revideras.
Källor: SCB, Konjunkturinstitutet, Business Sweden (2020)

Sveriges internationaliserade ekonomi bidrar till att hålla uppe volymerna på de utländska investeringarna, genom att mycket av dotterbolagens vinster normalt återinvesteras i den egna verksamheten. De utländska företagen sysselsätter 680 000 personer i Sverige. Många av dotterbolagen i Sverige är investeringstunga verksamheter med svenskt ursprung, t.ex. ABB, Astra Zeneca, Volvo Cars och Scania.

NIO AV TIO KRONOR FRÅN EUROPA

Som Diagram 6 visar är det framför allt företag från Norden och andra europeiska länder som är närvarande i Sverige. Asiatiska företag – främst kinesiska och indiska företag – har ökat sin närvaro i Sverige markant det senaste decenniet och uppgår nu till 4 procent av de totala direktinvesteringarna i Sverige. Holdingbolag i främst Luxemburg och Nederländerna är i statistiken stora investerare i Sverige, men i de flesta fall

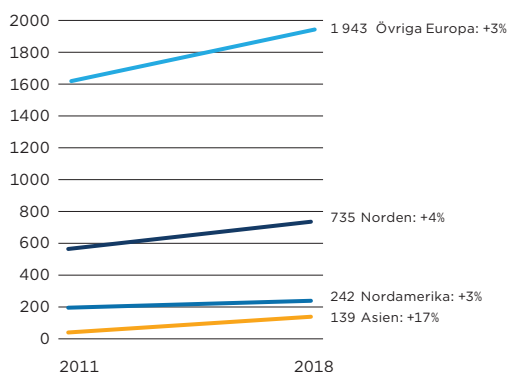
finns det kontrollerande moderbolaget någon annanstans, ibland till och med i Sverige.

De samlade utländska direktinvesteringarna i Sverige fördelas till 60 procent på tjänstesektorn och till 40 procent på tillverkningsindustrin, se Diagram 7. I tjänstesektorn är det finans och försäkringar (577 miljarder SEK), handel och service (365 miljarder SEK) samt fastigheter (280 miljarder SEK) som drar till sig stora utländska investeringar. Investeringarna i tillverkningsindustrin uppgick till 1 188 miljarder SEK 2018. Där ingår branscher som kemi och läkemedel (461 miljarder SEK), livsmedel (194 miljarder SEK) och fordon (172 miljarder SEK), se Diagram 8 och 9.

Diagram 6

NORDEN OCH EUROPA DOMINERAR

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige 2011–2018, miljarder SEK och genomsnittlig årlig förändring i procent

Not: De utländska direktinvesteringstillgångarna i Sverige ökade från 2 463 miljarder SEK 2011 till 3 079 miljarder SEK 2018.
Källor: SCB, Business Sweden (2020)

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige 2018, fördelning på regioner i procent

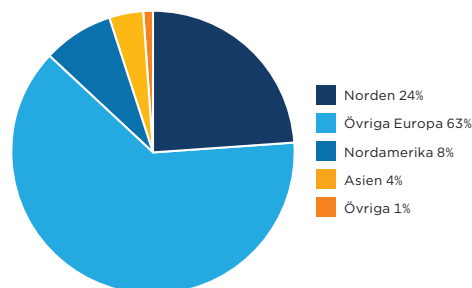
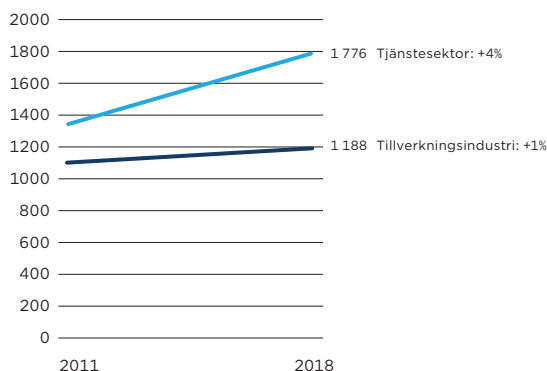

Diagram 7

UTLÄNDSKA INVESTERARE FRÄMST INRIKTADE PÅ TJÄNSTESEKTORN

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige 2011–2018, miljarder SEK och genomsnittlig årlig förändring i procent

Not: I totalen om 3 079 miljarder SEK 2018 ingår även ej branschfördelade tillgångar liksom tillgångar i gruvindustrin. Dessa tillgångar tas inte med i sammanställningarna ovan.
Källor: SCB, Business Sweden (2020)

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige 2018, fördelning på verksamheter i procent

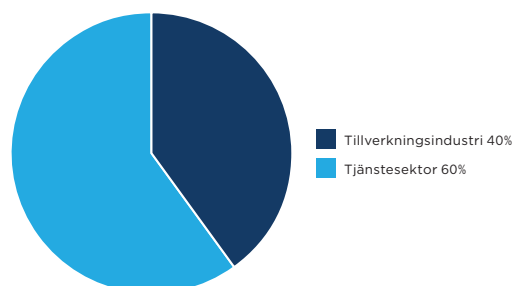
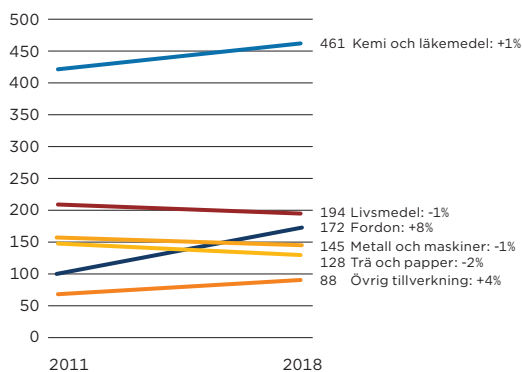

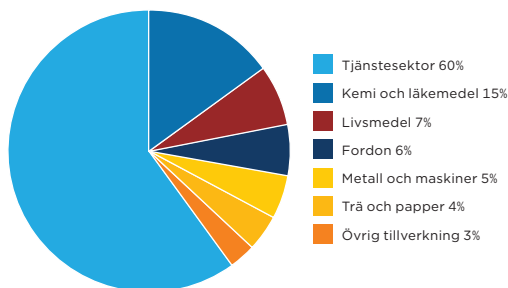
Diagram 8

STORA INVESTERINGAR I KEMI OCH LÄKEMEDEL...

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige 2011–2018, miljarder SEK och genomsnittlig årlig förändring i procent

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige 2018, fördelning på branscher i procent

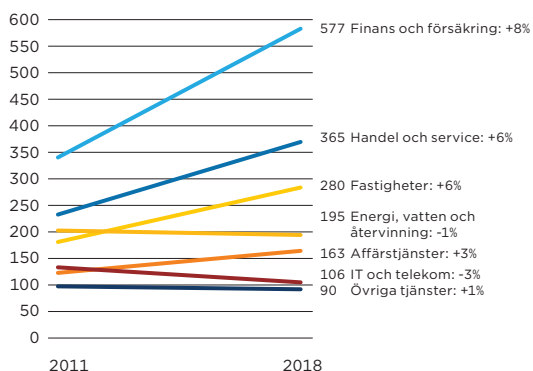
Not: I totalen om 3 079 miljarder SEK 2018 ingår även ej branschfördelade tillgångar liksom tillgångar i gruvindustrin. Dessa tillgångar tas inte med i sammanställningarna ovan.
Källor: SCB, Business Sweden (2020)

Diagram 9

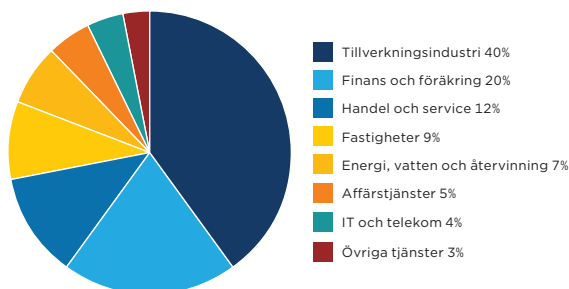
... MEDAN FINANS OCH FÖRSÄKRING ÄR STÖRST I TJÄNSTESEKTORN

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige

2011–2018, miljarder SEK och genomsnittlig årlig förändring i procent

Utländska direktinvesteringstillgångar i Sverige 2018, fördelning på branscher i procent

Not: I totalen om 3 079 miljarder SEK 2018 ingår även ej branschfördelade tillgångar liksom tillgångar i gruvindustrin. Dessa tillgångar tas inte med i sammanställningarna ovan.
Källor: SCB, Business Sweden (2020)

INVESTERINGSLÄGET TILL 2025

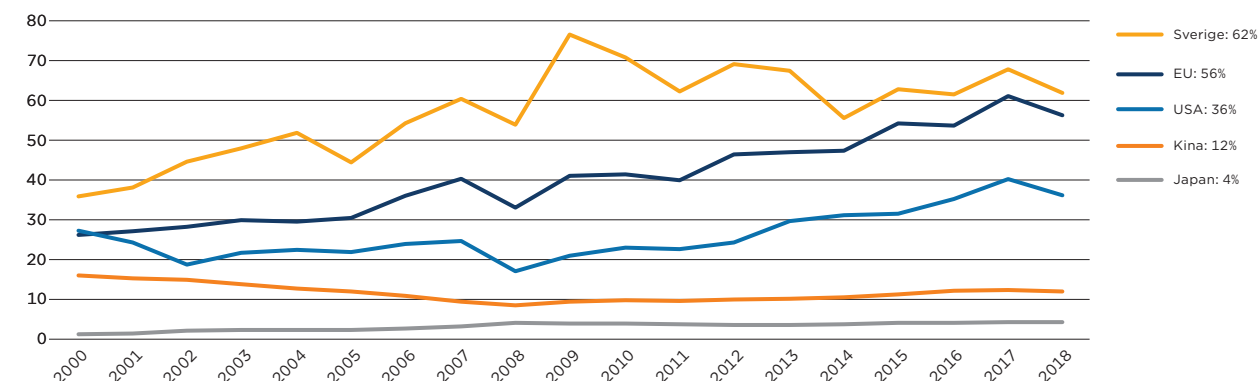
Business Swedens trendspaning mot 2025 tar fasta på följande faktorer som kommer att påverka de globala direktinvesteringarna och utländska investeringar i Sverige:

- Coronapandemin har gett svåra negativa återverkningar på den globala ekonomin och effekterna kommer att vara kännbara i många år framöver. De mörka ekonomiska utsikterna sänker företagens investeringsvilja och möjligheter till internationell expansion. Relaterat till BNP ligger dock de globala direktinvesteringarna på historiskt höga nivåer för de flesta länder och regioner, se Diagram 10.
- Bortom pandemin kommer digitaliseringen och det pågående tekniksiftet inom industrin att kräva stora offentliga och privata investeringar. Även länders satsningar på miljö och hållbar produktion kan innebära möjligheter för utländska investerare.
- Som Business Sweden konstaterar i rapporten *Tjänsterevolutionen – en global möjlighet för Sverige och svenska företag* (2018) blir näringslivet och den internationella handeln alltmer tjänsteorienterade. Detta innebär att internationell expansion mer sällan kommer att handla om stora kapitalinvesteringar i maskiner och utrustning. Samtidigt kan direktinvesteringarna skjuta i höjden genom internationella förvärv av högt värderade tjänsteföretag.
- Nya förutsättningar för tillverkningsindustrin kommer att dämpa takten i lokaliseringen av produktion till låglöneländer, vilket har varit en viktig drivkraft bakom de senaste decenniernas kraftiga öknings av de internationella direktinvesteringarna. Ökad automation, digitalisering och krav från kunderna på innovationskraft och snabba omställningar gör det mindre intressant för företag att hantera insatsvaror med långa leveransvägar. Coronapandemin kan accelerera den pågående

Diagram 10

SVERIGES EKONOMI HÖGT INTERNATIONALISERAD

Utländska direktinvesteringstillgångar 2000–2018, andel av BNP i procent

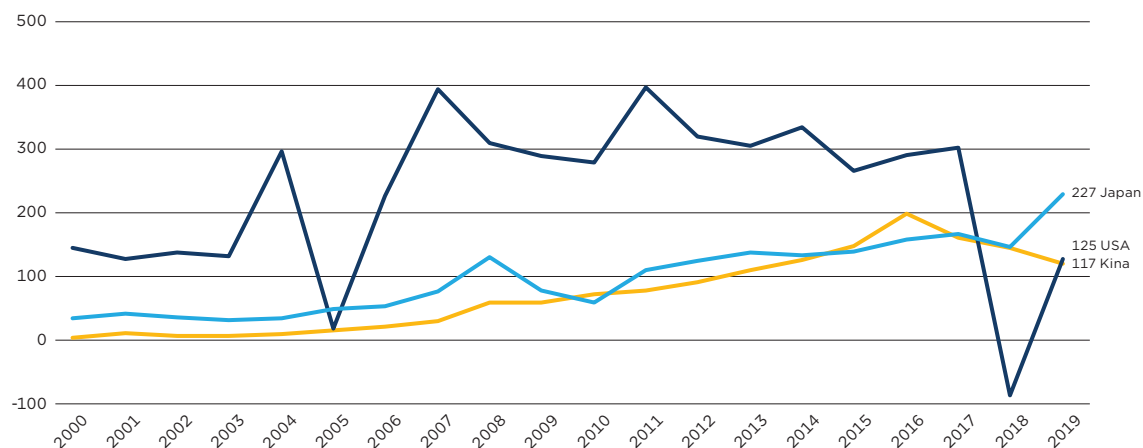

Not: Beräkningsunderlaget i USD vilket gör att utfallet påverkas av valutakursförändringar.
Källor: Oxford Economics, UNCTAD, bearbetning av Business Sweden (2020)

Diagram 11

KINESISKA FÖRETAGS DIREKTINVESTERINGAR I UTLANDET FALLER TILLBAKA

Utlandsinvesteringar från USA, Japan och Kina 2000–2019, miljarder USD

Not: det kraftiga fallet för amerikanska företags utgående investeringar 2018 kan hänföras till hemtagning av ackumulerade vinster i utlandet, en effekt av USA:s skattereform 2017.

Källor: UNCTAD, Business Sweden (2020)

utvecklingen mot en regionalisering av industriföretagens produktion och handel, inklusive en omorientering av företagens leverantörskedjor mot ökad lokal och regional försörjning av insatsvaror, bland annat för att minska sårbarheten vid kriser.

- Internationaliseringen av tillväxtekonomiernas näringsliv kommer att fortsätta, vilket driver upp de globala direktinvesteringarna. Diagram 11 illustrerar kinesiska företags utlandsexpansion sedan år 2000. Kina var förra året i paritet med USA, men efter Japan, i en rangordning av de mest betydande länderna för utgående direktinvesteringar. De kinesiska investeringarna i utlandet har dock fallit tillbaka de senaste åren.
- Ett hårdnande internationellt klimat och länders ökade intresse för skydd av företag och branscher som anses vara av kritisk betydelse för samhället och den nationella säkerheten har på flera håll lett till införandet av regelverk

för granskning av utländska investeringar (*investment screening*), främst riktade mot företagsförvärv av utländsk köpare. Det är de kinesiska företagens expansion som framkallat negativa politiska reaktioner i USA och Europa, kopplade till bristen på ömsesidighet i investeringsvillkoren samt uppfattningen att kinesiska företag konkurrerar med andra förutsättningar, ekonomiskt uppbackade av den kinesiska staten.

Business Sweden bedömer att länders intensifierade granskning av vissa utländska investeringar sannolikt kommer att bestå under överskådlig tid framöver, men vara av begränsad betydelse för de globala direktinvesteringarnas utveckling i stort. UNCTAD rapporterar att ett drygt tiotal större företagsförvärv stoppades under 2019 till följd av nationella regelverk för granskning av utländska investeringar.

Källor:

Konjunkturinstitutet
Statistiska Centralbyrån (SCB)
Tillväxtanalys

fDi Intelligence
Mergermarket
Oxford Economics
UNCTAD

Vi hjälper svenska företag öka sin globala försäljning och internationella företag investera och expandera i Sverige.

BUSINESS SWEDEN Box 240, SE-101 24 Stockholm, Sweden
World Trade Center, Klarabergsviadukten 70
T +46 8 588 660 00 info@business-sweden.se www.business-sweden.se

